

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»
Кафедра загальної та диференціальної психології

КАЗАНЖИ М.Й.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ
ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ»

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за
спеціальністю 053 Психологія

Одеса – 2024

УДК: 159.91

*Рекомендовано до друку вченою радою Університету Ушинського
(протокол №1 від 29.08.2024 р.)*

Укладач: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології.

Рецензенти:

Зарицька В. В. – доктор психологічних наук, професор, завідувачка кафедри практичної психології Класичного приватного університету

Бикова С. В. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури

Казанжи М.Й. Методичні рекомендації до практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів». Одеса: Університет Ушинського, 2024. 35 с.

ЗМІСТ

Вступ	4
Опис навчальної дисципліни	5
Очікувані результати, важливі принципи вивчення дисципліни	6
Програма навчальної дисципліни	7
Структура навчальної дисципліни	9
Методичні рекомендації до проведення практичних занять	10
Методичні вказівки до виконання індивідуального науково-дослідного завдання	16
Критерії оцінювання	20
Рекомендовані джерела інформації	28
Термінологічний словник	30

ВСТУП

«Технологія створення психодіагностичних інструментів» – це навчальна дисципліна, вивчення якої дозволяє опанувати методи, принципи та закономірності розробки психодіагностичних інструментів різних типів, перевірки їх психометричних параметрів, вироблення тестових норм, визначити діагностичну ефективність з дотриманням професійних та етичних норм.

Навчальна дисципліна **«Технологія створення психодіагностичних інструментів»** є вибірковою, її опанування посилює дослідницьку підготовку здобувачів-психологів.

Мета навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів» – набуття знань щодо особливостей розробки психодіагностичних інструментів, перевірки їх психометричних параметрів та вмінь це здійснювати.

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів» є такі навчальні дисципліни як «Сучасні методи дослідження в психології», «Актуальні проблеми психології», «Філософія та етика наукових досліджень», «Теорії та концепції пізнання психічних явищ».

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, ОНП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Статус дисципліни: вибіркова	
Модуль – 1	Спеціальність 053 Психологія ОНП Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – проєкт первинного варіанту розробленого психодіагностичного інструменту		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий) Ступінь освіти: доктор філософії (PhD)	Лекції	
		14 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		58 год.	82 год.
		Індивідуальні завдання:	
		30 год.	30 год.
		Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 26,7% : 73,3%

для заочної форми навчання – 6,7% : 93,3%

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ, ВАЖЛИВІ ПРИНЦИПИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

знати:

- основні вимоги до розробки психодіагностичних методик, правила їх застосування;
- психометричні основи проектування, розробки та адаптації психодіагностичних методик;
- специфіку планування створення психодіагностичного інструментарію в залежності від феномену, що вивчається;
- особливості різних вимірjuвальних шкал психодіагностичних методик;
- параметри оцінки ефективності психодіагностичних інструментів;
- професійні та етичні вимоги до користувачів та розробників психодіагностичних методик;

вміти:

- орієнтуватися в різноманітних видах тестів задля обрання найбільш ефективного для діагностики певного феномену;
- встановлювати різновид вимірjuвальної шкали як у існуючого тесту, так і проектувати тести з певними типом шкали;
- проектувати конструкт, планувати етапи, розробляти шкали та індикатори методики;
- оцінювати ефективність створених психодіагностичних інструментів за основними психометричними параметрами;
- дотримуватися професійних та етичних вимоги при створенні та використанні психодіагностичних методик.

ОПАНОВУЮЧИ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН ДОТРИМУВАТИСЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ:

- сумлінно, вчасно і самостійно (крім випадків, які передбачають групову роботу) виконувати навчальні завдання, завдання проміжного та підсумкового контролю;
- бути присутнім на всіх навчальних заняттях, крім випадків, викликаних поважними причинами;
- ефективно використовувати час на навчальних заняттях для досягнення навчальних цілей, не марнуючи його на зайві речі;
- сумлінно виконувати завдання з самостійної роботи, користуватися інформацією з надійно перевірених джерел, опрацьовувати запропоновані та додаткові літературні джерела та Інтернет-ресурси.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічне підґрунтя створення психодіагностичного інструменту.

Тема 1. Розробка та апробація конструкту/шкал психодіагностичної методики.

Специфіка психологічного вимірювання. Інструменти вимірювання психологічних явищ. Психологічні основи побудови тестів. Стратегії конструювання тесту. Основні етапи конструювання тесту. Специфікація тесту. Розробка матриці маніфестацій. Розроблення завдань. Оформлення тесту. Розроблення інструкції. Пілотажне дослідження. Розробка матриці аналізу завдань. Обрання шкал для тестів. Соціальні і етичні аспекти тестування. Вимоги до користувачів та розробників тестів.

Тема 2. Основні властивості методик. Фактори, що знижують точність вимірів.

Вимоги до психодіагностичних методик. Визначення і класифікація тестів. Переваги вимірювальних методів (психометричні вимоги до тестів). Класифікація психодіагностичних процедур. Визначення і класифікація тестів. Специфіка індивідуального та групового тестування. Особливості створення самооціночних тестів/проективних методик. Аналіз результатів розв'язування задач відповідно до їх труднощі. Обґрунтування тестів як вимірювальних інструментів та їхня інтерпретація. Фактори (артефакти), що знижують точність вимірів.

Тема 3. Основні етапи конструювання психодіагностичної методики.

Основні етапи конструювання тесту: специфікація тесту, вимоги до тестових завдань, оформлення тесту, проведення пілотажного дослідження, визначення ефективності та складності завдань тесту. Мета, предмет, області застосування тестів. Процедури проведення тестів та обробки отриманих результатів тестування. Засоби контролю за достовірністю результатів. Розробка первинної форми тесту. Вибір типу задач/індикаторів відповідно до феномену, що вивчається. Основні етапи розробки первинної форми тестів. Концепти тестових задач. Вимоги до задач і їхнього формулювання. Вибір типу задач

відповідно до характеру відповідей: а) задачі з наданими відповідями (закриті); б) задачі з вільними відповідями (відкриті). Правила формулювання тестових завдань. Послідовність об'єднання задач в тест. Відбір досліджуваних.

Змістовий модуль 2. Психометричні тестові характеристики.

Тема 4. Перевірка психометричних параметрів створеної методики.

Поняття про надійність та валідність. Ретестова надійність. Надійність паралельних форм. Надійність частин тесту. Типи валідності методики. Очевидна (зовнішня, лицьова) валідність, змістовна, конструктна, критеріальна валідність, перехресна валідація (крос-валідація). Факторизація тесту. Об'єктивні та суб'єктивні критерії валідації. Аналіз результатів розв'язування завдань відповідно до їх складностважкості та дискримінативності. Дискримінативність та її характеристики. Відбір, коректування і перерозподіл задач в тексті. Область валідності тесту. Концепти тестових завдань. Основні завдання тесту: з заданими відповідями, з переструктуруванням даних, з множинним вибором, з вільними відповідями, відповідь-доповнення тощо. Надійність тесту. Методи визначення надійності тесту. Контроль валідності тесту. Види валідності. Класифікація критеріїв валідності. Соціально-демографічний зміст та обсяг вибірки для здійснення процедури валідації. Інтерпретація результатів тестових випробувань.

Тема 5. Шкали психодіагностичного інструменту, стандартизація, тестові норми.

Оснащення тестів. Умови і процедура тестування. Первинна обробка результатів тестових випробувань. Форми представлення даних тестування. Якісна інтерпретація результатів тестування. Стандартизація тестів. Процедури центрування та нормування. Оцінки первинні та оцінки шкальні. Види шкальних оцінок. Визначення тестової норми. Зміст тестових норм. Міри різноманітності індивідуальних оцінок досліджуваних. Розмах, дисперсія, середньоквадратичне відхилення як середні значення вибірки. Основні параметри тестової норми. Правила формування вибірки стандартизації. Види норм, рекомендації до їх побудови. Причини та процедура перегляду тестових норм. Варіативність тестових норм.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем												
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічне підґрунтя створення психодіагностичного інструменту												
Тема 1. Розробка та апробація конструкту/шкал психодіагностичної методики	18	4	4			10	18	2				16
Тема 2. Основні властивості методик. Фактори, що знижують точність вимірів	18	2	2			14	18					18
Тема 3. Основні етапи конструювання психодіагностичної методики	18	2	4			12	18	2				16
Разом за змістовим модулем 1	54	8	10			36	54	2	2			50
Змістовий модуль 2. Організація емпіричних досліджень в психології												
Тема 4. Перевірка психометричних параметрів створеної методики	18	4	4			10	18	2				16
Тема 5. Шкали психодіагностичного інструменту, стандартизація, тестові норми	18	2	4			12	18	2				16
Разом за змістовим модулем 2	36	6	8			22	36	2	2			32
ІНДЗ	30				30		30				30	
Усього годин	120	14	18		30	58	120	4	4		30	82

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми та форми проведення	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Розробка теоретичного конструкту психодіагностичної методики. <i>Форма проведення: семінар-практикум</i>	2	2
2	Створення банку шкал-індикаторів, апробація конструкту методики. <i>Форма проведення: семінар-практикум</i>	2	
3	Основні властивості методик. Фактори, що знижують точність вимірів. <i>Форма проведення: семінар</i>	2	
4	Експертна оцінка конструкту, шкал та якості вимірювального інструменту. <i>Форма проведення: семінар</i>	2	
5	Емпірична верифікація теоретичного конструкту. <i>Форма проведення: семінар-практикум</i>	2	
6	Перевірка надійності створеної методики. <i>Форма проведення: семінар-практикум</i>	2	2
7	Методи перевірки валідності створеної методики. <i>Форма проведення: семінар-практикум</i>	2	
8	Проведення стандартизації, знаходження тестових норм. <i>Форма проведення: семінар-практикум</i>	2	
9	Форми представлення результатів, їх інтерпретація. <i>Форма проведення: семінар</i>	2	
Разом		18	4

Практичне заняття №1.

Розробка теоретичного конструкту психодіагностичної методики.

Питання для обговорення:

- 1) Специфіка психологічного вимірювання.
- 2) Психологічні основи побудови тестів.
- 3) Стратегії конструювання тесту.
- 4) Основні етапи конструювання тесту.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [3], [4], [6].

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення психологічному вимірюванню. Які види методів вимірювання в психології ви знаєте?
2. Охарактеризуйте дедуктивну, індуктивну та екстернальну стратегії побудови тестів.
3. Що являє собою специфікація тесту?
4. Назвіть принципи генерації маніфестацій.

Практичне заняття №2.

Створення банку шкал-індикаторів, апробація конструкту методики.

Питання для обговорення:

- 1) Пілотажне дослідження.
- 2) Розробка матриці аналізу завдань.
- 3) Обрання шкал для тестів.
- 4) Соціальні і етичні аспекти тестування.
- 5) Вимоги до користувачів та розробників тестів.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [3], [6], [9].

Питання для самоконтролю:

- 1) Яких вимог потрібно дотримуватись при формуванні завдань?
- 2) З якою метою проводиться пілотажне дослідження?

Практичне заняття №3.

Основні властивості методик. Фактори, що знижують точність вимірів.

Питання для обговорення:

Питання для самостійного опрацювання:

- 1) Вимоги до психодіагностичних методик.
- 2) Визначення і класифікація тестів.
- 3) Класифікація психодіагностичних процедур.

- 4) Специфіка індивідуального та групового тестування.
- 5) Особливості створення самооціночних тестів, проєктивних методик.
- 6) Фактори (артефакти), що знижують точність вимірів.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [2], [3], [9].

Питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте основні вимоги до психодіагностичних методик: репрезентативність, точність, надійність, валідність.
2. Наведіть приклади об'єктивних тестів.
3. Що являє собою стандартизований самозвіт?
4. Які види психодіагностичних процедур є найменш придатними для групового застосування?
5. Опишіть психометричні характеристики проєктивних методик.
6. Яким чином можна підвищити надійність психодіагностичної методики?

Практичне заняття №4.

Експертна оцінка конструкту, шкал та якості вимірювального інструменту.

Питання для обговорення:

- 1) Основні етапи конструювання тесту: специфікація тесту, вимоги до тестових завдань, оформлення тесту, проведення пілотажного дослідження, визначення ефективності та складності завдань тесту. Мета, предмет, області застосування тестів.
- 2) Процедури проведення тестів та обробки отриманих результатів тестування. Засоби контролю за достовірністю результатів.
- 3) Основні етапи розробки первинної форми тестів.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [1], [2], [4], [5], [7], [8], [10],

Питання для самоконтролю:

1. Яких вимог потрібно дотримуватися при формуванні завдань?
2. Вкажіть переваги та недоліки різних типів завдань.
3. Як можна подолати установки на відповідь в особистісних опитувальник (установка на згоду, соціально бажані відповіді)?

Практичне заняття №5.

Емпірична верифікація теоретичного конструкту.

Питання для обговорення:

- 1) Концепти тестових задач.
- 2) Вимоги до задач і їхнього формулювання.
- 3) Вибір типу задач відповідно до характеру відповідей: а) задачі з наданими відповідями (закриті); б) задачі з вільними відповідями (відкриті).

Правила формулювання тестових завдань.

- 4) Відбір досліджуваних.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [1], [2], [3], [5], [9].

Питання для самоконтролю:

1. Які вам відомі способи аналізу ефективності завдань тесту?
2. Назвіть критерії вибору виду завдання.

Практичне заняття №6

Перевірка надійності створеної методики.

Питання для обговорення:

- 1) Поняття про надійність. Ретестова надійність. Надійність паралельних форм. Надійність частин тесту.
- 2) Дискримінативність та її характеристики.
- 3) Соціально-демографічний зміст та обсяг вибірки для здійснення процедури перевірки психометричних параметрів тесту.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [2], [3], [4].

Питання для самоконтролю:

1. Що являє собою ретестова надійність?
2. Як здійснюється перевірка надійності частин тесту?
3. Які вам відомі прийоми вимірювання дискримінативності тесту?
4. Який об'єм вибірки є достатнім для встановлення надійності тесту?

Практичне заняття №7

Методи перевірки валідності створеної методики.

Питання для обговорення:

- 1) Поняття про валідність.
- 2) Типи валідності методики. Очевидна (зовнішня, лицьова) валідність, змістовна, конструктна, критеріальна валідність, перехресна валідизація (крос-валідизація).
- 3) Факторизація тесту.
- 4) Об'єктивні та суб'єктивні критерії валідизації.
- 5) Інтерпретація результатів тестових випробувань.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [2], [3], [6].

Питання для самоконтролю:

- 1) Опишіть процедуру встановлення конкурентної валідності тесту.
- 2) Характеристика різновидів валідності та способи її встановлення.
- 3) Який об'єм вибірки є достатнім для встановлення валідності тесту?
- 4) Яким чином факторний аналіз використовується для оцінки якості психодіагностичної методики?

Практичне заняття №8

Проведення стандартизації, знаходження тестових норм.

Питання для обговорення:

- 1) Стандартизація тестів. Процедури центрування та нормування.
- 2) Процентилі, Z-показники, Т-бали, стени, стенойни.
- 3) Визначення тестової норми. Зміст тестових норм.
- 4) Види норм, рекомендації до їх побудови. Основні параметри тестової норми.

5) Причини та процедура перегляду тестових норм. Варіативність тестових норм.

6) Правила формування вибірки стандартизації.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [2], [6], [8], [9], [10].

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення тестових норм.
2. Що являють собою статистичні норми? Соціокультурні?
3. Вкажіть особливості отримання тестових норм для генеральної популяції?
4. Що уявляють собою стандартизовані показники?
5. Опишіть алгоритм розрахунку нормалізованих стандартних показників.

Практичне заняття №9

Форми представлення результатів, їх інтерпретація.

Питання для обговорення:

- 1) Умови і процедура тестування.
- 2) Первинна обробка результатів тестових випробувань. Форми представлення даних тестування.
- 3) Якісна інтерпретація результатів тестування.

Рекомендації щодо виконання:

Для опрацювання питань використовувати літературні джерела: [2], [4], [5], [6], [8], [9], [10].

Питання для самоконтролю:

- 1) Охарактеризуйте змістовний критерій як один із методів інтерпретації показників тесту.
- 2) За яких причин є необхідним перегляд тестових норм?

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ**
(узгоджується згідно дослідницьких інтересів здобувача)

№ з/п	Тематика	Кількість годин	
		денна	заочна
Проект первинного варіанту розробленого психодіагностичного інструменту		30	30
1	Обґрунтувати та визначити теоретичну структуру психодіагностичного інструменту, створити перелік індикаторів по кожній шкалі, які здобувач обирає для дослідження певного психологічного феномену (на вибір здобувача) з вказанням специфіки його використання у порівнянні з іншими вимірювальними інструментами. Здійснити перевірку параметрів надійності та валідності створеного психодіагностичного інструменту, позначити шляхи доопрацювання створеного інструменту з опорою на перевірку його психометричних параметрів		
	Разом	30	30

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДЗ

Перший етап створення психодіагностичної методики полягає в чіткому визначенні мети, з якою вона буде використовуватися, встановленні характеристик, які представляють конструкт, та підборі завдань (питань), за допомогою яких ці характеристики можуть бути виміряні. Для розширення або підтвердження уявлень про конструкт, що буде досліджуватися, можна скористатися наступними методами: контент-аналізом – сортуванням на тематичні категорії відкритих відповідей респондентів, що стосуються того конструкту, який нас цікавить, із подальшим введенням найбільш повторюваних тем до структури цього конструкту як його компонентів; оглядом досліджень з метою визначення характеристик, які найчастіше використовуються для опису конструкту; прямими спостереженнями; експертними судженнями тощо.

Наступним кроком є розробка сукупності завдань, які мають бути збалансовані таким чином, щоб кожний окремий компонент конструкту був наданий в певній пропорції, в залежності від ступеню важливості, яка надається йому розробником тесту [6].

Ознайомитися з процедурою конструювання тестових завдань, їх видами, особливостями, перевагами та недоліками можна звернувшись до наступних джерел з основного списку рекомендованої літератури: [2], [4], [7].

Після проведення пілотажного дослідження виконується аналіз завдань з метою їх відбору для кінцевої версії тесту. В ході такого аналізу визначаються наступні показники: по кожному питанню визначається частка досліджуваних, що дали відповідь, яка співпадає з ключем, та встановлюється дискримінативність питань. Для того, щоб знайти частку досліджуваних, відповідь яких співпадає з ключем, потрібно їх кількість поділити на загальну кількість обстежуваних. Якщо отриманий коефіцієнт буде знаходитися в межах від 0,25 до 0,75, то таке питання (завдання) можна вважати ефективним. Дискримінативність питань (розрізняльна здатність) являє собою здатність окремих пунктів тесту диференціювати досліджуваних відносно «максимального» або «мінімального» результатів тесту. Її можна визначити за допомогою коефіцієнту Фергюсона. Важливим показником також є коефіцієнт кореляції питання із загальним балом тесту [3; 6; 7].

Процедури аналізу завдань тесту детально описані в літературних джерелах: [3], [4], [5].

Основними показниками ефективності тесту, які потребують обов'язкового встановлення, є надійність та валідність.

Надійність є фундаментальною характеристикою, яка вказує на точність психодіагностичних вимірів. Вона демонструє, наскільки відмінності в отриманих показниках зумовлюються справжніми відмінностями в досліджуваних властивостях, а не випадковими чинниками. Широке практичне застосування мають процедури встановлення ретестової надійності (повторне дослідження через певний час за допомогою того ж самого інструментарію),

надійності взаємозамінних форм (одні й ті ж самі досліджувані тестуються спочатку за допомогою основної форми тесту, а потім – за допомогою паралельної форми), надійності еквівалентних частин тесту (розщеплення тесту, виконання досліджуваними двох його рівноцінних частин) [1].

Алгоритми визначення кожного із вказаних видів надійності можна знайти в джерелах: [2], [4], [5], [7].

Наступний параметр, який має бути визначений, – валідність тесту. Валідизація являє собою процес, за допомогою якого розробник доводить придатність висновків, які можна зробити на основі результатів тесту [6]. В загальному вигляді валідність тесту означає, що він вимірює саме ту властивість, на дослідження якої він спрямований. До основних типів валідності належать: змістова (відповідність змісту завдань тій діяльності, в якій проявляється вимірювана властивість), конструктна (ступінь репрезентації досліджуваного явища в тесті) та критеріальна (відповідність отриманих результатів певним критеріям) [1].

Опис процедур валідизації надано в літературних джерелах: [2], [3], [4], [5], [6].

Після встановлення всіх вказаних психометричних показників методики проводиться за необхідності її доопрацювання. Варто звернути увагу на те, що причинами, які знижують валідність надійність тесту, можуть бути наступні:

1. Завдання не відповідають цілям тестування.
2. Мала кількість завдань, яка не охоплює усього змісту конструкту.
3. Завдання є неоднозначними за змістом, некоректно сформульовані, у тесті містяться ключі до відповідей тощо.
4. У тесті вміщено завдання без урахування їх складності (для тестів досягнень).
5. Наявність нечітких або неповних інструкцій, що перешкоджає тестованим правильно зрозуміти, як треба працювати з тестом.
7. Суб'єктивність під час оцінювання завдань при відповіді або помилки при обчисленні балів у завданнях на вибір відповіді.

8. Не враховано час, необхідний для виконання тесту.

9. Порухення процедур проведення тестування, незадовільні умови контролю тощо [7].

Здобувач при виконанні ІНДЗ повинен дотримуватися принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат та інші форми академічної недоброчесності, визначені законодавством України.

Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичне заняття	0	відповідь невірна/здобувач не бере участі у практичному занятті
	1	здобувач бере участь у практичному занятті, однак активність є нестабільною. Відповіді на запитання загалом неправильні/ з суттєвими помилками, однак висловлюються власні міркування, наводяться приклади
	2	здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, не висловлює власних міркувань, не робить ґрунтовних висновків; пасивна участь у практичному занятті; виконуючи практичні завдання недостатньо використовує інформаційно-методичні матеріали
	3	здобувач відтворює достатню частину навчального матеріалу, у відповідях наявні помилки, висловлюються власні міркування та висновки; фрагментарна активність у практичному занятті; виконуючи практичні завдання/приймаючи участь у семінарі використовує інформаційно-методичні матеріали, хоча може допускати помилки
	4	здобувач відтворює достатню частину навчального матеріалу, у відповідях допускаються окремі неточності, висловлюються власні міркування, формулюються висновки; стабільно висока активність у практичному занятті; виконуючи практичні завдання/приймаючи участь у практичному занятті використовує інформаційно-методичні матеріали
	5	здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань, висловлює власні міркування, робить ґрунтовні висновки; стабільна висока активність в практичному занятті; виконуючи практичні завдання/приймаючи участь у практичному занятті самостійно використовує інформаційно-методичні матеріали та не допускає помилок у їх виконанні
Самостійна робота	0	Робота не виконана або є плагіатом
	1	Здобувач знає окремі факти, що стосуються навчального матеріалу; виявляє здатність елементарно висловлювати думку; самостійно та за допомогою викладача може виконувати частину практичних завдань; знає послідовність

		виконання завдання; практичні завдання містять багато суттєвих відхилень від установлених вимог, при їх виконанні потребує допомоги викладача.
	2	Здобувач самостійно логічно відтворює фактичний і теоретичний матеріал та наводить приклади; володіє навчальним матеріалом і використовує набуті знання, уміння у стандартних ситуаціях; самостійно виконує практичні завдання відповідно до методичних рекомендацій; практичні завдання мають окремі помилки; користується необхідними навчально-методичними матеріалами.
	3	Здобувач володіє глибокими знаннями, демонструє відповідні компетентності, використовує їх у нестандартних ситуаціях, самостійно працює з інформацією у відповідності до поставлених завдань; систематизує та узагальнює навчальний матеріал; самостійно користується додатковими джерелами інформації; без похибок виконує та аналізує практичні завдання.
Контрольна робота (в тестовій формі – за кожним питанням)	0	відповідь невірна, не співпадає з правильним варіантом відповіді тесту
	1	відповідь вірна, співпадає з правильним варіантом відповіді тесту
	18	максимальна кількість балів
Індивідуальне науково-дослідне завдання (проект первинного варіанту розробленого психодіагностичного інструменту) оцінювання відбувається за кожним критерієм	Проект первинного варіанту розробленого психодіагностичного інструменту	
	Критерій 1. Розробка конструкту та індикаторів психодіагностичного інструменту	
	0	завдання не виконано / конструкт чи індикатори психодіагностичного інструменту є плагіатом /
	1	завдання зроблене частково, наявні помилки
	2	завдання виконано у повному обсязі
	Критерій 2. Оформлення тексту психодіагностичного інструменту (інструкція, текст, ключі)	
	0	завдання не виконано, відсутня хоча б одна з обов'язкових складових (інструкція, текст, ключі)
	1	завдання зроблене частково, наявні помилки
	2	завдання виконано у повному обсязі
	Критерій 3. Перевірка параметрів надійності та валідності	
	0	завдання не виконано / перевірена тільки надійність чи тільки валідність
	1	завдання зроблене частково, надійність /валідність психодіагностичної методики перевірена не у повному обсязі, наявні помилки
	2	завдання виконано у повному обсязі
	Критерій 4. Стиль наукового викладу	

	0	доповіді за результатами ІНДЗ немає / доповідь не співпадає з сутністю ІНДЗ
	1	доповідь розкриває виконане завдання, можливі певні незначні прогалини, відповіді на запитання неповні, наявні помилки
	2	доповідь у повному обсязі розкриває виконане завдання, здобувач демонструє володіння стилем наукового викладу, уміння стисло, точно відповідати на запитання, відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з доцільними прикладами задля доказовості й аргументованості
	Критерій 5. Використання під час доповіді засобів унаочнення та якість їх виконання.	
	0	засоби унаочнення не використано / не співвідносяться з доповіддю
	1	тема доповіді розкрита не в повній мірі, наявні прогалини у цілісності викладення матеріалу, його інформативності, неточності ілюстрування
	2	тема доповіді повністю розкрита, високий рівень інформативності, вирізняється цілісністю, ілюстративністю, повнотою розкриття теми
	0-10	Всього за ІНДЗ

Для навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів» за навчальним планом передбачається підсумковий контроль у формі заліку Кількість балів, необхідних для заліку (не менше 60), аспірант отримує під час участі у практичних заняттях, виконання усіх видів самостійної роботи та ІНДЗ.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Зараховано (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу, в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері психології. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.

	На високому рівні <i>знає</i> основні вимоги до розробки психодіагностичних методик, правила їх застосування; психометричні основи проектування, розробки та адаптації психодіагностичних методик; специфіку планування створення психодіагностичного інструментарію в залежності від феномену, що вивчається; особливості різних вимірювальних шкал психодіагностичних методик; параметри оцінки ефективності психодіагностичних інструментів; професійні та етичні вимоги до користувачів та розробників психодіагностичних методик. Самостійно <i>уміє</i> орієнтуватися в різноманітних видах тестів задля обрання найбільш ефективного для діагностики певного феномену; встановлювати різновид вимірювальної шкали як у існуючого тесту, так і проектувати тести з певними типом шкали; розробляти конструкт, планувати етапи, розробляти шкали та індикатори методики; оцінювати ефективність створених психодіагностичних інструментів за основними психометричними параметрами; дотримуватися професійних та етичних вимоги при створенні та використанні психодіагностичних методик
Зараховано (82-89 В)	Здобувач демонструє знання, володіння матеріалом в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, робить на їхній основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач у царині створення психодіагностичних інструментів, але припускається несуттєвих помилок. При виконанні практичних завдань, здобувач самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. У повному обсязі <i>знає</i> основні вимоги до розробки психодіагностичних методик, правила їх застосування; психометричні основи проектування, розробки та адаптації психодіагностичних методик; специфіку планування створення психодіагностичного інструментарію в залежності від феномену, що вивчається; особливості різних вимірювальних шкал психодіагностичних методик; параметри оцінки ефективності психодіагностичних інструментів; професійні та етичні вимоги до користувачів та розробників психодіагностичних методик. Самостійно <i>уміє</i> орієнтуватися в різноманітних видах тестів задля обрання найбільш ефективного для діагностики певного феномену; встановлювати різновид

	вимірювальної шкали як у існуючого тесту, так і проєктувати тести з певними типом шкали; розробляти конструкт, планувати етапи, розробляти шкали та індикатори методики; оцінювати ефективність створених психодіагностичних інструментів за основними психометричними параметрами; дотримуватися професійних та етичних вимоги при створенні та використанні психодіагностичних методик
Зараховано (74-81 C)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, знає основні теоретичні положення, що відповідають програмі навчальної дисципліни, аналізує можливі практичні ситуації та вирішує їх, але припускається помилок які усуває за підтримки з боку викладача або однокурсників. На достатньому рівні <i>знає</i> основні вимоги до розробки психодіагностичних методик, правила їх застосування; психометричні основи проєктування, розробки та адаптації психодіагностичних методик; специфіку планування створення психодіагностичного інструментарію в залежності від феномену, що вивчається; особливості різних вимірювальних шкал психодіагностичних методик; параметри оцінки ефективності психодіагностичних інструментів; професійні та етичні вимоги до користувачів та розробників психодіагностичних методик. <i>Уміє</i> орієнтуватися в різноманітних видах тестів задля обрання найбільш ефективного для діагностики певного феномену; встановлювати різновид вимірювальної шкали як у існуючого тесту, так і проєктувати тести з певними типом шкали; розробляти конструкт, планувати етапи, розробляти шкали та індикатори методики; оцінювати ефективність створених психодіагностичних інструментів за основними психометричними параметрами; дотримуватися професійних та етичних вимоги при створенні та використанні психодіагностичних методик
Зараховано (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача. Поверхово <i>знає</i> основні вимоги до розробки психодіагностичних методик, правила їх застосування;

	психометричні основи проектування, розробки та адаптації психодіагностичних методик; специфіку планування створення психодіагностичного інструментарію в залежності від феномену, що вивчається; особливості різних вимірjuвальних шкал психодіагностичних методик; параметри оцінки ефективності психодіагностичних інструментів; професійні та етичні вимоги до користувачів та розробників психодіагностичних методик. З огріхами <i>уміє</i> орієнтуватися в різноманітних видах тестів задля обрання найбільш ефективного для діагностики певного феномену; встановлювати різновид вимірjuвальної шкали як у існуючого тесту, так і проектувати тести з певними типом шкали; розробляти конструкт, планувати етапи, розробляти шкали та індикатори методики; оцінювати ефективність створених психодіагностичних інструментів за основними психометричними параметрами; дотримуватися професійних та етичних вимоги при створенні та використанні психодіагностичних методик
Зараховано (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Знання з основ методики викладання літератури несистемні, фрагментарні. Виконання практичних завдань формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії. Має фрагментарні <i>знання</i> про основні вимоги до розробки психодіагностичних методик, правила їх застосування; психометричні основи проектування, розробки та адаптації психодіагностичних методик; специфіку планування створення психодіагностичного інструментарію в залежності від феномену, що вивчається; особливості різних вимірjuвальних шкал психодіагностичних методик; параметри оцінки ефективності психодіагностичних інструментів; професійні та етичні вимоги до користувачів та розробників психодіагностичних методик. Зі значними <i>огріхами</i> <i>уміє</i> орієнтуватися в різноманітних видах тестів задля обрання найбільш ефективного для діагностики певного феномену; встановлювати різновид вимірjuвальної шкали як у існуючого тесту, так і

	проектувати тести з певними типом шкали; розробляти конструкт, планувати етапи, розробляти шкали та індикатори методики; оцінювати ефективність створених психодіагностичних інструментів за основними психометричними параметрами; дотримуватися професійних та етичних вимоги при створенні та використанні психодіагностичних методик
Незараховано (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. <i>Не знає</i> основні вимоги до розробки психодіагностичних методик, правила їх застосування; психометричні основи проектування, розробки та адаптації психодіагностичних методик; специфіку планування створення психодіагностичного інструментарію в залежності від феномену, що вивчається; особливості різних вимірювальних шкал психодіагностичних методик; параметри оцінки ефективності психодіагностичних інструментів; професійні та етичні вимоги до користувачів та розробників психодіагностичних методик. <i>Не уміє</i> орієнтуватися в різноманітних видах тестів задля обрання найбільш ефективного для діагностики певного феномену; встановлювати різновид вимірювальної шкали як у існуючого тесту, так і проектувати тести з певними типом шкали; розробляти конструкт, планувати етапи, розробляти шкали та індикатори методики; оцінювати ефективність створених психодіагностичних інструментів за основними психометричними параметрами; дотримуватися професійних та етичних вимоги при створенні та використанні психодіагностичних методик
Незараховано (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги навчальної дисципліни: не сформовані знання, уміння та навички. Здобувач не допускається до заліку та проходить повторне вивчення дисципліни

Засоби діагностування результатів навчання

Оцінювання: усне опитування, перевірка виконання практичних завдань, проведення контрольної роботи, представлення результатів самостійної роботи, залік.

Демонстрування результатів навчання: усні відповіді, письмові роботи, представлення результатів самостійної роботи.

Розподіл балів, які отримують здобувачі за результатами поточного і підсумкового контролю (залік)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота)			ІНДЗ	Сума
Теми	Бали	Разом	0-10	0-100
Тема 1	0-16	0-90		
Тема 2	0-8			
Тема 3	0-16			
Тема 4	0-16			
Тема 5	0-16			
Контрольна робота	0-18			

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Зараховано
82-89	B	Зараховано
74-81	C	
64-73	D	Зараховано
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано
0-34	F	Не зараховано

Методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів».

Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів».

Забезпечення навчання осіб з особливими освітніми потребами

Метою інклюзивного навчання в Університеті Ушинського є забезпечення рівного доступу до якісної освіти особам з особливими освітніми потребами шляхом організації їхнього навчання на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Гоцуляк Н.Є., Шпортун О.М. Методика наукових досліджень у психології: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2020. 152 с.
2. Дизайн психологічного дослідження: організація та проведення практики практичних психологів: навч.-метод. посіб. К.І.Шкарлатюк, Р.П.Федоренко, Л.І.Магдисюк. Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 332 с.
3. Казанжи М.Й. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Технологія створення психодіагностичних інструментів» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія. Одеса: Університет Ушинського. 2021. 34 с.
4. Кухар Л. О., Сергієнко В. П. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. Луцьк, 2010. 182 с.
5. Методика та організація наукових досліджень з психології: навчальний посібник для студентів спеціальності 053 Психологія / Укладачі: В.Й. Бочелюк, В.В.Нечипоренко, О.Л. Позднякова, Н.Є. Завацька, Ю.А. Завацький, І.Є. Жигаренко, В.Ю. Завацький. Київ: КНТ, 2024. 384 с.
6. Практичний посібник для розробників тестових завдань упорядковано на основі тренінгових матеріалів, рекомендацій та напрацювань експертів проекту. Упорядник: Сергій Мудрук, 2014. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2018/05/Manual_for_test_writers.pdf
7. Руська Р. В. Теорія імовірності та математична статистика в психології: навч. посіб. Тернопіль. 2020. 112 с.
8. Столяренко О.Б., Куриця А.І. Технологія психологічних досліджень. К.: Центр учбової літератури, 2022. 162 с.
9. Чабан О., Бурдейний А. Рекомендовані вимоги до валідазації та застосування в роботі шкал та методик в області діагностики та надання медичної та психологічної допомоги. *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2024. Том 9. №3. URL: <https://doi.org/10.26766/pmgp.v9i3.534>

Допоміжна література

1. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
2. Казанжи М. Й. Діагностика фасилітативного потенціалу особистості. *Наука і освіта: наук.-практ. журнал Південного наукового центру АПН України*. 2009. №9. С.97-104.
3. Казанжи М. Й. Методика дослідження смислової мотивації допомоги. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*. Серія «Психологія». 2010. Т. 15. Вип. 4. С. 81-92.
4. Літнарів Р.М. Основи математичної статистики у психології. Частина 3: навч. посібн. Рівне: МЕРУ, 2006. 49 с.
5. Морозов С. М. Засоби контролю діагностичних якостей психологічних тестів: навч. посібник. Київ: ІСДО, 1994. 68 с.
6. Нікітчук У.І. Психологічне тестування: навчально-методичний посібник. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 115 с.
7. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнктів / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учб. літ., 2010. 352 с.
8. Радчук В.М., Фесун Г.С., Канівець Т.М. Методи психологічних досліджень: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2018. 200 с.
9. Тарасенко В.П. Математична статистика. Математичні методи в психології: навч. посібник. К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. 188 с.
10. Троценко А. Особливості розробки та валідизації тестів особистості. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023. №2. С. 64-70.
11. Туриніна О.Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 206 с.

Інформаційні ресурси

Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL:
<http://www.mon.gov.ua>

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний сайт.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL:
<http://odnb.odessa.ua/>.

Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL:
<https://library.pdpu.edu.ua/>

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Адаптація тесту – комплекс заходів, що забезпечують адекватність теста в нових умовах його застосування.

Аналіз завдань – процедура для оцінки ефективності завдань тесту; вона може містити визначення кореляції завдань із загальним показником по тесту, факторний аналіз завдань, шкалювання завдань по Рашу або інші види оцінювання завдань по їх характеристичним кривим.

Валідність – комплексна характеристика методики, що містить відомості про область досліджуваних явищ і репрезентативність діагностичної процедури щодо них.

Валідність емпірична – сукупність характеристик валідності тесту, отриманих порівняльним статистичним способом оцінювання.

Валідність змістова – один із основних типів валідності методики, що характеризує ступінь репрезентативності змісту завдань тесту вимірюваній області психічних властивостей.

Валідність конструктивна – один із основних типів валідності, що відображає ступінь репрезентації досліджуваного психологічного конструкту в результатах тесту.

Валідність критеріальна – комплекс характеристик, що містить поточну та прогностичну валідність методики та відображає відповідність діагнозу та прогнозу визначеному колу критеріїв досліджуваного явища.

Валідність очевидна – уявлення про тест, сферу його застосування, результативність та прогностичну цінність, які виникають у досліджуваного чи іншої особи, що не володіє спеціальними відомостями про характер використання та цілі методики.

Валідність прогностична – інформація про те, з яким ступенем точності та обґрунтованості методика (тест) дозволяє судити про діагностовано психологічну властивість через певний час після виміру.

Вибірка – сукупність (як правило, невелика) даних, вибраних за допомогою певної процедури з генеральної сукупності. Аналізуючи вибірку, дослідник намагається встановити властивості генеральної сукупності. Основна вимога до вибірки – репрезентативність.

Внутрішня узгодженість – характеристика, що вказує на ступінь однорідності складу завдань із точки зору вимірюваної якості.

Генеральна сукупність – сукупність (як правило, великого обсягу) усіх елементів з певною властивістю. У практичних дослідженнях намагаються отримати якомога точнішу інформацію про властивості генеральної сукупності.

Генеральна сукупність завдань тесту – гіпотетична множина завдань тесту, пов'язаних загальним фактором. Кожний тест теоретично являє собою вибірку з генеральної сукупності завдань, яка є релевантною досліджуваній психологічній змінній.

Дисперсія – середнє арифметичне значення квадратів індивідуальних відхилень від середнього значення сукупності.

Дихотомічна шкала – номінальна шкала, яка складається лише з двох значень.

Дискримінативність завдань – здатність окремих пунктів (завдань) тесту диференціювати досліджуваних відносно «максимального» або «мінімального» результатів тесту.

Етичні норми психодіагностики – комплекс норм та принципів, що регламентують діяльність психолога-діагноста з метою забезпечення інтересів досліджуваного. Містять найбільш загальні правила обстеження, що попереджають невиправдане або некомпетентне використання методик психологічної діагностики, а також є кодексом професійної етики психолога, що займається психодіагностичними дослідженнями.

Завдання тесту – окремі завдання методики, що слугують у сукупності для моделювання досліджуваної діяльності, актуалізації психологічних якостей, що вивчаються, аналізу установок та відносин особистості тощо.

Квантиль – точка на числовій осі вимірної ознаки, яка ділить усю сукупність упорядкованих вимірювань на дві групи з відомим співвідношенням їх чисельності.

Квартилі – три точки – значення ознаки, які ділять упорядковану (за зростанням) множину спостережень на чотири рівні за чисельністю частини.

Коефіцієнти валідності – статистичні показники емпіричної валідності тесту.

Кореляційний зв'язок – це взаємозалежність або узгоджена зміна ймовірнісних характеристик кількох ознак. Кореляційний зв'язок не можна вважати свідченням причинно-наслідкового зв'язку.

Критерій валідизації – безпосередня та незалежна від тесту, що валідизується, міра психічної властивості, на дослідження якої спрямована психодіагностична методика.

Критичні значення – значення, з якими порівнюється емпірична статистика для того, щоб прийняти або відхилити основну гіпотезу.

Надійність – характеристика методики, що відображає точність психодіагностичних вимірів, а також стійкість результатів тесту до дії сторонніх випадкових факторів.

Надійність за внутрішньою узгодженістю – спосіб визначення надійності, що спирається на оцінку ступеня вираженості інтеркореляційних зв'язків між завданнями, що входять до складу тесту.

Надійність паралельних форм – характеристика надійності психодіагностичної методики за допомогою взаємозамінних форм тесту. При цьому одні й ті самі досліджувані у вибірці визначення надійності обстежуються спочатку з використанням основного набору завдань, а потім – із застосуванням аналогічних додаткових наборів.

Надійність ретестова – характеристика надійності психодіагностичної методики, що одержується шляхом повторного обстеження досліджуваних за допомогою одного й того ж тесту. Надійність у цьому випадку обчислюється за відповідністю результатів першого та другого обстежень.

Надійність частин тесту – характеристика надійності психодіагностичної методики, яка отримується шляхом аналізу стійкості результатів окремих сукупностей тестових завдань чи поодиноких пунктів (завдань) тесту. Найбільш простим і поширеним способом визначення надійності частин тесту є метод розщеплення, суть якого полягає у виконанні досліджуваним завдань двох рівноцінних частин тесту. Обґрунтуванням методу є висновок про те, що при нормальному або близькому до нормально розподілу оцінок по повному тесту виконання будь-якого випадкового набору частин тесту дасть аналогічний розподіл.

Нормальний розподіл – симетричний розподіл, в якому крайні значення зустрічаються рідко і частота поступово підвищується від крайніх до середніх значень ознаки.

Область завдань тесту – множина завдань, матеріал, що підбирається дослідником і є вихідним для формування тесту.

Область застосування тесту – характеристика методики, що вказує на особливості контингенту досліджуваних, для яких вона призначена.

Паралельна форма тесту – варіант тесту, близький до його основної форми за критеріями валідності, надійності та іншими характеристиками, і здатний його замінити. Має на меті підвищення достовірності повторного тестування одних і тих самих досліджуваних через нетривалий час.

Пілотажне дослідження – пробне дослідження, що передує основному та проводиться з метою перевірки якості його підготовки. Основна функція – уточнення завдань та висунутих на основі теоретичного дослідження гіпотез.

Процентилі – 99 точок – значень ознаки, які ділять упорядковану (за зростанням) множину спостережень на 100 частин, рівних за чисельністю.

Психометричний парадокс – явище, що виникає при використанні особистісних опитувальників; його суть полягає в тому, що питання (твердження), що мають високий показник дискримінативності, є нестійкими щодо повторюваності результату і, навпаки, стабільність відповіді часто помічається в тих питаннях, яку мають низьку дискримінативність.

Складність завдань тесту – характеристика завдання (пункту) тесту, що відображає статистичний рівень його розв’язуваності в даній вибірці стандартизації.

Стандартизація – уніфікація, регламентація, приведення до єдиних нормативів процедури та оцінок тесту.

Стенайни – нормалізований стандартний показник на одномірній шкалі ранжування від 1 до 9.

Стени – нормалізований стандартний показник на одномірній шкалі ранжування від 1 до 10.

Таблиці очікувань – метод інтерпретації показників тесту з метою прогнозування критерію; в таблицях вказується вірогідність того, що досліджувані, які отримали деякий показник по тесту, досягнуть критеріального показника; найчастіше використовується при тестуванні результатів навчання.

Тест – фіксоване в часі випробування, призначене для встановлення кількісних (і якісних) індивідуально-психологічних відмінностей.

Тестові норми – кількісні та (або) якісні критерії оцінки результатів тесту, що дозволяють визначити рівень досягнень або ступінь виразності психологічних властивостей, які є об’єктами виміру.

Установка на відповідь – стереотипи відповідей на завдання тесту, що призводять до порушення валідності; найбільш поширені – установка на згоду та

соціально схвалювані відповіді; мають найбільше значення для особистісних опитувальників.

T-показник – стандартизований показник, що має розподіл із середнім 50 і стандартним відхиленням 10.

Z-показник – стандартизований показник, що має розподіл із середнім 0 і стандартним відхиленням 1.